

Piotr Chachlikowski

Nowy Dwór, gm. Dąbrowa Biskupia,
woj. bydgoskie, St. 16, AZP 45-42

Informator Archeologiczny : badania 24, 22-23

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

około 3 m na północ grób 1 pomimo braku pewnego wyróżnika należy prawdopodobnie również wiązać z tą kulturą.

W odległości ok. 6 m w kierunku północno-zachodnim od grobów 1, 2 odkryto trzeci pochówek niszowy. Okrągły w rzucie poziomym szyb usytuowany od strony północnej w stosunku do niższej grobowej miał ca 100 cm średnicy, prostokątny przekrój i 80-85 cm głębokości; zasypany był dość dużymi kamieniami.

Na dnie niszowej grobowej, na posadzce z płyt kamiennych spoczywały szczątki mężczyzny w wieku Maturus (wg dr W. Kozak-Zychman). Kości były rozrzucone i przemieszane. Nie natrafiono na wyposażenie grobowe, choć pozostałością po nim jest prawdopodobnie wiór z krzemienia świeciechowskiego leżący na poziomie szkieletu. W wypełnisku niszowej i szybu odkryto kilkanaście fragmentów ceramiki o cechach stylistycznych kultury złockiej, dlatego też grób ten wiązać należy z tą kulturą.

Obserwacje poczynione w czasie eksploracji grobów nasuwają przypuszczenie, że zostały one naruszone (wykradzione?) już w starożytności.

W południowej części stanowiska przebadano trzy jamy gospodarcze zniszczone przez drogę, które przypisać możemy kulturze mierzanowickiej. Dostarczyły one bogatego, różnorodnego materiału — poza charakterystyczną ceramiką odkryto dość dużo wyrobów krzemienianych — sierp, fragment siekierki dwuściennej, zgrzebło, dwa grociki, a także igłę kościaną oraz liczne szczątki zwierzęce (krowa, pies).

Stanowisko 38 położone jest na łagodnej krawędzi rozległej doliny o południowo-wschodniej ekspozycji. Na przebadanym obszarze około 35 m² odsłonięto pozostałości ośmiu obiektów, z których pięć to jamy gospodarcze związane z egzystencją osady kultury amfor kulistych. Dostarczyły one bogatego materiału ceramicznego i krzemienianego. Dwa następne obiekty datować można na I okres epoki brązu. Jama 7 jest prawdopodobnie zniszczonym grobem kultury mierzanowickiej, z którego zachowały się trzy zęby ludzkie, mały baniasty kubek zdobiony plastycznymi żeberkami oraz fragmenty doniczkoatego kubka. W drugim obiekcie oprócz kilku niecharakterystycznych fragmentów ceramiki znaleziono siekierkę dwuściennej oraz złamany sierp. Przeznaczenie tej jamy związanej również z kulturą mierzanowicką jest trudne do ustalenia.

Badania będą kontynuowane.

**Nowy Dwór, gm. Dąbrowa
Biskupia woj. bydgoskie
St. 16 AZP 45-42**

**Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Instytut Prahistorii Zakład Prahisto-
rii Polski w Poznaniu.**

Badania prowadził mgr Piotr Chachlikowski. Finansował Uniwersytet Warszawski. Trzeci sezon badań. Osiedle kamieniarzy kultury pucharów lejkowatych.

Prowadzone w latach 1988-1989, badania w Nowym Dworze pozwoliły na względnie całościowe rozpoznanie układu źródeł poprodukcyjnych kamieniarstwa (niekrzemionkowych surowców skalnych) kultury pucharów lejkowatych (KPL). Pozostałości tej działalności zarejestrowano we wschodniej części stanowiska identyfikowanej z miejscem specjalistycznej obróbki lokalnych eratyków fennoskańskich — warsztatów wstępnej obróbki surowiaków i przygotowania półwytworów, głównie żaren i rozcieraczy.

Prace na stanowisku 16 w Nowym Dworze skoncentrowano na eksploracji kolejnego układu źródeł, tym razem o charakterze klasycznie podomowym, wyodrębnionego (w efekcie szczegółowej inwentaryzacji materiału napowierzchniowego) w części zachodniej badanego osiedla. Uzasadnienie źródłowe rozwarstwienia funkcjonalnego tego osiedla przedstawiono we sprawozdaniach z 1988 i 1989 r. Na podstawie obserwacji rozmieszczenia różnosurowcowych typów źródeł w obrębie stanowiska wysunięto hipotezę istnienia w ramach osiedla kamieniarzy KPL dwóch, współczesnych sobie, różniących się jednak funkcją, stref: „produkcyjnej” i „mieszkalnej”. Badania przeprowadzone potwierdziły zasadność wydzielenia pierwszej z wymienionych stref. Zadaniem była weryfikacja drugiej z wymienionych stref.

Eksplorowano powierzchnię 100 m². W obrębie zbadanych wykopów odkryto 23 obiekty, w tym 6 jam gospodarczych o bliżej nie określonym przeznaczeniu, 14 dołków posturowych oraz 3 „rowki” o trudnej obecnie identyfikacji funkcjonalnej. Ogółem zarejestrowano 824 artefakty, z czego 621 to fragmenty naczyń KPL, 37 to wytwory z krzemienia a 166 to wytwory z kamienia.

Ogół zgromadzonych źródeł dokumentuje ślady obozowiska. Można tak sądzić na podstawie braku konstrukcji osadowych (mieszkalnych i gospodarczych). Konstrukcje mieszkalne tworzyły mało stabilne budowle naziemne (może szalasowe?), znaczone w przyziemiu dołkami posturowymi. Towarzyszyły im jamy gospodarcze o nieokreślonym przeznaczeniu. Były to jamy o prostej konstrukcji, małej pojemności, nie posiadające śladów obudowy wnętrza. Na podstawie obserwacji usytuowania obiektów oraz zróżnicowania intensywności udziału ceramiki KPL w obrębie wykopów można przypuszczać, iż osiedla tworzyło kilka (co najmniej dwa), niewielkich rozmiarami, układów podomowych — szalasów. Mamy więc do czynienia z przejawami kilkukrotnych, nie odległych w czasie, zasiedleń badanego miejsca.

Wyniki badań w pełni potwierdzają słuszność hipotezy odnośnie podziału zajęć gospodar-

czych w ramach dwóch, ściśle wyodrębniających się, stref „produkcyjnej” i „mieszkalnej”. Druga z nich reprezentuje pozostałości najpewniej kilku nietrwałych, krótkotrwałych obozowisk-koczowisk „przywarsztatowych” — miejsc pobytu nielicznych grup kamieniarzy KPL zajmujących się przetwórstwem lokalnych eratyków (w ramach warsztatów zlokalizowanych w strefie „produkcyjnej”).

Nie wyklucza się możliwości kontynuacji badań stanowiska 16 w Nowym Dworze w roku przyszłym.

Opatowice, gm. Radziejów
woj. wrocławskie
St. 1 AZP 49-43/13

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Zakład Prahistorii Polski w Poznaniu

Badania prowadził doc. dr hab. Aleksander Koško. Finansował WKZ we Wrocławku. Pierwszy sezon badań. Cmentarzysko(?) i osiedla kultury amfor kulistych (KAK), cmentarzysko kultury ceramiki sznurowej (KCSz), cmentarzysko (?) kultury iwieńskiej (KI), ślady osadnictwa kultury łuzyckiej oraz wczesnośredniowiecznej.

Prace badawcze są pierwszym sezonem w ramach drugiego etapu eksploracji stanowiska. Pierwszy etap wyznaczają wykopaliska ratowniczo-sondazowe L. Gabałówny, realizowane pod koniec lat 50-tych. Obecne badania podjęto w ramach długofalowego programu działań konserwatorskich, jakimi objęto całe „Wzgórze Prokopłaka” w Opatowicach. Zbadano łącznie 155 m² zachowanej — północnej — części stanowiska, rejestrując na tej powierzchni 34 obiekty: KPL, KCSz, kultury iwieńskiej oraz prapolskiej. Ponadto w warstwie wystąpiły materiały KAK, pojedyncze fragmenty z tzw. horyzontu epipucharowego oraz KŁ.

Najbardziej liczną grupę wśród źródeł ruchomych stanowią materiały ceramiczne. Ogółem pozyskano 4868 fragmentów naczyń, wśród których zdecydowanie dominują ceramika KPL (4309 fragmentów) i KAK (559 fragmentów). Zarejestrowano nadto 239 krzemieni oraz 140 kamieni ze śladami obróbki. Mniej liczną grupę tworzą źródła z kości (kości pokonsumpcyjne i narzędzia) oraz polepa.

Wśród obiektów na wyróżnienie zasługują obiekty obrzędowe KPL(?) (fragment budowli megalitycznej), KCSz (grób) oraz kultury iwieńskiej (być może grób — dwa „samotne” naczynia wkopane w „ogon” megalitu). Zwraca uwagę nadto bogaty rejestr układów stratygraficznych pomiędzy obiektami KPL.

Wstępna analiza ceramiki uzasadnia wyróżnienie następujących faz zasiedlenia stanowiska: KPL — faza II-IIIa, KPL — faza IIIc/IVA, KPL — faza V, KAK — faza II-IIIa, „horyzont epipucharowy”, KCSz — faza późna, kultura iwieńska, KŁ, kultura prapolska — faza E-F.

Dokumentacja i materiały przechowywane są w Zakładzie Prahistorii Polski IP UAM.

Badania będą kontynuowane.

Opatowice, gm. Radziejów
woj. wrocławskie
St. 36 AZP 48-13/187

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Zakład Prahistorii Polski w Poznaniu

Badania prowadziła mgr Marzena Szmyt. Finansował WKZ we Wrocławku. Trzeci sezon badań. Osiedla ludności kultury pucharów lejkowatych (KPL) i kultury amfor kulistych (KAK). Ślady osadnictwa z wczesnego i późnego średniowiecza.

Podczas trzeciego już sezonu badań na stanowisku eksploracją objęto kolejnych 200 m² powierzchni rejestrując ok. 5300 fr. ceramiki KAK, 2900 — KPL, 80 fragmentów naczyń wczesnośredniowiecznych (z fazy A-B), niewielką ilość fragmentów ceramiki późnośredniowiecznej, ponad 400 wytworów i odpadków krzemieniennych, a także znaczną ilość polepy oraz kamieni ze śladami obróbki, jak również cenny zbiór kości zwierzęcych. Kontynuowano eksplorację odsłoniętego wcześniej obiektu mieszkalnego KAK. Zbadano nadto 44 inne obiekty nieruchome, wśród nich — poza dołkami postłupowymi — 15 „jam” gospodarczych, 2 wybierzyska, 1 palenisko oraz kolejne (po odkryciach z 1989 r.) dwa obiekty obrzędowe. Obydwa posiadają złożoną konstrukcyjnie formę — są to głębokie jamy z brukami kamiennymi w strobie i cząstkowymi pochówkami zwierzęcymi na dnie. Jednemu z bruków kamiennych towarzyszy „bruk” ceramiczny, drugiemu zaś — palenisko. Omawiane obiekty łączyć należy, tak jak i wcześniejszy, z osiedlem KAK.

Wyniki badań potwierdziły wcześniejsze ustalenia co do chronologii faz zasiedlenia obszaru stanowiska w neolicie (przez ludność KPL z fazy IVA i KAK z faz IIb-IIIa), jak też w początkach wczesnego średniowiecza (faza A-B), ujawniły ponadto ślad osadnictwa późnośredniowiecznego.

Dokumentacja i materiały z badań przechowywane są w Zakładzie Prahistorii Polski IP UAM.

Badania winny być kontynuowane.